

Günay, Ü. (2000). *Din sosyolojisi*. Ankara: İnsan, 608s.

Sevgi SAVCI BAHÇEKAPILI*

E-Mail: sevgi.savci.bahcekapili@ikc.edu.tr

Kitap önsöz, giriş ve toplam 3 bölümüyle birlikte toplam 608 sayfadır. Ekim 1998 yılında İnsan yayınları tarafından yayımlanmıştır. Kitap din sosyolojisi alanında boşluğu dolduran en kapsamlı nadir çalışmalardan biridir. Kitabın kapak tasarımı Yunus Karaaslan tarafından yapılmıştır. Kapak tasarımında çeşitli dini grupların mabet ve din adamları, eserin içeriğini yansıtacak şekilde resmedilmiştir.

Ana hatlarıyla kitabın, din sosyolojisinin konularını, problemlerini, yöntemlerini, tekniklerini, kavramsal ve kuramsal yaklaşımlarını kapsamlı bir şekilde ele almayı amaçladığı görülmektedir. Yazara göre çağımızda, din ve toplum ilişkileri açısından ortaya çıkan evrensel boyutlardaki sarsıntılar, hemen hemen bütün dünyada din olaylarının bilimsel bir şekilde sosyolojik incelemesine duyulan ilgide kayda değer bir artış göstermesine yol açmıştır. Türkiye’de toplumumuzun karşı karşıya bulunduğu çok hızlı ve köklü toplumsal değişikliklere paralel olarak, toplumun geleneksel din anlayışları, dini yaşantıları, tutum ve davranışlarda kendini göstermekte; bunların sağlıklı teşhis ve çözümlere kavuşturulma ihtiyacı, bu konulara modern bilimsel yaklaşımlardan hareketle gerçekleştirilecek olan sosyolojik çözümlenmeleri acil bir şekilde gerekli kılmaktadır

“Giriş” bölümünde “din sosyolojisinin temel mesnetleri” başlığı altında din sosyolojisinin temel mesnetleri, konusu ve metodu hakkında genel bilgiler ve tanımlara yer verilmiştir. “Sosyoloji”, “toplum”, “toplumsal yapı” “sosyal olay”, “toplumsal olgu”, “sosyal grup”, “sosyal fonksiyon”, “sosyal ilişkiler”, “sosyal kurum”, “sosyal norm”, “değerler”, “örf, adet, gelenek ve görenekler”, “kültür”, “sosyal sistem”, “cemaat” “cemiyet”, “sosyal değişme” ve “sosyal hareket” vb gibi sosyoloji ve din sosyolojisinin temel kavramlarının tanımları yapılmıştır. Giriş bölümünün sonunda sosyolojinin diğer sosyal bilimlerle olan ilişkisine kısaca değinilmiş ve gerçekte sosyolojinin disiplinlerarası bir bilim olduğu vurgulanmıştır. Kitabın giriş kısmı bitirildiğinde sosyolojinin genel konuları tamamlanmış olup, din sosyolojisi alanına geçilmiştir.

---

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü.

Birinci bölüm, din sosyolojisine hazırlık bilgileri vermeyi amaçlamaktadır. Din sosyolojisinin bilimler tasnifindeki yeri ve konu alanının açıklanmasıyla bölüme başlanmıştır. Din sosyolojisi ile ilahiyat ve toplum bilimleri arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Bu bölümde Din sosyolojisinin metot ve tarihçe konuları da detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

İkinci bölüm, din sosyolojisinin konu ve problemlerini sistematik din sosyolojisi arayışı içinde ele almaktadır. Bölüme din kelimesinin mahiyetinin açıklanmasıyla başlanmış, kavramın etimolojik ve semantik anlamlarına ve aynı zamanda farklı dillerde yapılan tanımlamalara yer verilmiştir. Bu kapsamda “sistematik din sosyolojisi, sosyolojik bakımdan din, din ve toplum” gibi konular ele alınmıştır.

“Din ve toplum” bölümünde en önemli hususlardan biri olan “dinin her şeyden önce ferdin işi mi yoksa toplumun işi mi” olduğu sorusuna cevap aranmıştır. Batıda özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda Protestan ilahiyatçılar ile filozofların dini subjektivizmin etkisiyle, dini ferdi bir olaymış gibi ele almaları gerekçeleriyle birlikte sunulmuştur. 20. yüzyılın sonları ile 21.yüzyılın başlarından itibaren de din sosyolojisinin mücehhez bir alan olarak kendini kabul ettirmesi ve ortaya koyduğu başarılı çalışmalarla, dinin toplumsal ve objektif boyutuna vurgu yaptığı belirtilmiştir. Yazar bölümü subjektif ve objektif olarak din konularının tanımlarına yer vererek bitirmiştir.

“İkinci bölümün” son konusu olan “dini hareketlerin sosyolojisi” başlığı altında da önce “sosyal hareket ve dini hareket” kavramlarının tanımları üzerinde durmuştur. Bu kavramlardan da “yeni dini hareketler” ile “dini kurtuluş hareketleri” diye yeni iki önemli karakteristik türün ortaya çıktığından bahsedilmiştir. Bu konuya paralel olarak tüm dinlerdeki “kurtuluş” düşüncesi ve inancı, tarihi şartlar ve fiziki durumlar baz alınarak detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Her hâlükârda bu tip hareketlerde çok çeşitli etmenlerin rol oynadığı düşüncesine ve interdisipliner yaklaşımla daha sağlıklı ve sistematik çözümlemeyle değerlendirme yapmanın daha doğru olacağı konusuna vurgu yapılmıştır.

“Uygulamalı özel din sosyolojileri” çerçevesinde “İslamiyet üzerine bir din sosyolojisi” incelemesi başlığı taşıyan üçüncü bölümde ise İslamiyet üzerine uygulamalı din sosyolojisi örnek metinleriyle konu bütünleştirilmek istenmektedir. İslamiyet’in doğuşundan, toplumsal değişimine kadar pek çok konuya kısa başlıklarla değinilmiştir. Yine “Türk toplumunun dini yaşayışı üzerine bir din sosyolojisi incelemesi” başlığı adı altında Türk toplumunun dini yaşantısının tarihi, toplumsal, kültürel ve dini arka planıyla anlatılmaya çalışılmıştır.

Genel sosyoloji ile din bilimleri arasında köprü kurmaya çalışan din sosyolojisinin, sistemli bir şekilde gelişimini okuyucuya sunan kitap, sekülerleşme ve modernleşme diye bilinen iki büyük kavramın küresel değişim süreciyle batıdan başlayıp dünyanın diğer bölgelerine yayılan dinin modern toplumda giderek ortadan kaybolacağını öngören pozitivist, materyalist, evrimci ve tarihselci bakış açılarına karşı, sosyolojik ve fenomenolojik bakış açısıyla dini ve dini tecrübenin

özgünlüğünü duyarlı bir şekilde bütün indirgemeci yaklaşımlardan kaçınarak sağlıklı bir şekilde sunmaya çalışmıştır.

Sonuç olarak eserin, İslam'ın diğer dinlerden daha fazla toplumsal bir düzen kurma düşüncesi olduğundan yola çıkarak İslam sosyolojisine özel bir önem atfettiğini söylememiz mümkündür. Çalışmasında metodik bir duruşla nesnellliğini koruyan yazar, din sosyolojisi okurları için son derece kapsamlı ve vazgeçilmez bir başvuru eseri vücuda getirmiş ve İnsan yayınları, akademik çevre ve öğrencilerine hitap eden bu kitabı okuyucularıyla buluşturmuştur.